

להשתעבד. אבל אחר שכלו שנות השעבוד
והוא אומר אהבתי את אדוני וגו' ונתיא
לו בשעבוד גופו במה שנותן לו רבו מזונות
בעד אשתו ובניו וגלי דעתו שהעונש
שמכרוהו ביד להשתעבד אין זה עונש לו
אלא הוא מרוצה בכך לכן מענישין אותו
ברציפה.

ורבים מקשים על הא דר' יוחנן בן זכאי
כיון שעונש הרצפה הוא על
הגנבה שגנב, ה"ל לו לרצע תיכף בשעה
שמכרוהו ביד לסימן שגנב ומכרוהו ביד
להיות עבד. ואפשר לומר שבשעת המכירה
ה"ל די לו בעונש המכירה שמוכרים אותו

(ב) כי תקנה עבד עברי. התורה
מתחילה את מערכת המשפטים במצות
"עבד עברי" ומזכירה אותו להתייחס בחסד
וברחמים אל העבד-התא, ושלא להעבידו.
בפרך, להאכילו ולהשקותו "עמך",
ומגבילה את זמן עבדותו וכו', ולכאורה
ה"ל ראי להשאיר את דיני העבדים לסוף
כל הדינים והמצוות, כי הלא כל ה"אדונים"
החדשים האלה אך זה רק יצאו מ"בית

כי יתן איש אל רעו כסף וגו' שעתה מסי מורי הנאמן
הסקיד מור"ם נהו ללעזר כ"ז ז"ל כי יתן איש
הקצ"ס (כלאיתא צמדלש איש זס הקצ"ס סכאמז'ס'
איש תלמזמז) לרעו יסכאל (כלאיתא צמדלש'ס' ס' כ"ז
רעז ויניז אינז אל תמזז, יניז זס הקצ"ס וימזיל
אלו רעיס כניכול לו וכלאיתא עוד סס צמדלש חניצין
יסכאל סנקאלו רעיס למקוס) כסף כמזמזו או כלים,
איצניו וכל לרכיו, למזז, צקדוסס — וגוכז מציז סליס
ססול סונס ויוליז מוסקדוסס, סס ימלל ססול נכז
סלל סז צמזסנס יסלס סניס כדמציז לקסס מיי' ס'
סלסס צכל סמזל' וסל סל ימלל סגנז כי ככז סז

צמזסנס סל ונכזז צמז"צ סל סללסס ונכזז סל סללס'
יוסז מלדיק משיקלל כי צמקוס סענלי סמזנס עומדין
סין לדיקס גומדין יכולין לעמז, סל צמזל' סל סל
סלל יזו צמללסס רעסו מוזס סלל סמל ציז וציז סציז
ללו סל יכנס עז סללס סל סציז סלל לזני סכז
זל"ל וסמסי יסלס.

כי תפגע שור או איבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו. (כ"ג ד)
ובפ' תצא (דברים כ"ב א') כתיב, לא תראה את שור אחיך או
את שיו נדחים והתעלמת מהם, השב תשיבם לאחיק. וכתיב הרמב"ן ז"ל,
הוסיף בכאן לומר, "נדחים", כי תועה שתעה מדרכו ויוכל להסותו הדרך
בלא עמל גדול, ותעה הזכיר נדחים שכרוהו ממנו והרחיקו, והזכיר שה

שהוא כאבד, וכו', עכ"ל.
ומזה נובל להתבונן, אם חסה התורה כל כך על סמונו של ישראל,
אפילו על חמורו או שיו, שתעה והרחיק מן הדרך והחזיקה על כל אחד
להסותו הדרך, כל שכן שצריך לרחם על הנפש הישראלית, שתועה מן
הדרך אפילו אם יצטרך עמל רב להשיבה.

והנה ידוע דרשת חז"ל ב"ס ל"א א' עה"כ, השב תשיבם לאחיק,
אפילו מאה פעמים. ומזה נלמוד אף כענינו שצריך לעמול אפילו מאה
פעמים להסות את התועים אל הדרך הישרה, דרך ד'.

ובאמת בזמנינו, אפילו הוטאים גמורים מצוי ברוכס שאינם
לחכמים ח"ו, רק תועים בדרך ע"י איזה פושעים שמתעים אותם מן
הדרך, וחרי הם ממש כשה אוכז שאינו ידוע איך לשוב אל בית בעליו,
ומצוה רבה לרחם עליהם ולהורותם הדרך הנכונה, וכמו שכתוב, והודעת
לחם את הדרך ילכו בה.

והנה ישנם אנשים מבעלי תורה אשר נתן ד' בהם חכמה ותבונה
וראויים להקרא בשם רועי ישראל, ויש כבהם לרפאות שבר עמנו
להורותם הדרך הסלולה לד', אין להם לחשות כעת הזאת, שע"י השיים
התועים בדרך נעשים אבודים לגמרי בהמשך הזמן, ודמס ידרש מהם.
וע"ז רמז הנביא יחזקאל (ל"ד) בן אדם הנבא וגו' את הנחלות לא
חזקתם וגו' ואת האובדות לא בקשתם, ודרשתי את צאני מידם. ואם
הוא צופה ומביט על עניניהם ושומרם מלהלכד ברשת היצה"ר, שכרו
גדול מאד. ויש שכר מיוחד לפרנסו ישראל לעוה"ב, כדאיתא בספרי
פ' פנחס והובא ברש"י על הפסוק ויקח את יהושע ע"ש.

העבדים" הגדול והגורא. ועל עורם ובשרם
הרגישו היטב את ה"טעם" של חיי עבדות
ושעבוד, ובדאי התקוממו כל הזמן בנפשם
פנימה נגד המשטר המדכא והמשעבד הזה.
ומחו נגד "משפטים" כאלה. ואז זה יעלה
על הדעת, שכאשר ישתחררו, עלולים הם
להיפך ל"אדונים" קשים, מדכאים
ומשעבדים את אחיהם ובשרם. ולהתייחס
אליהם כאל עבדים? אולם התורה ירדה
לסוף דעתו ותכונותיו של האדם, כי "כל
יצר מחשבות לבו רק רע כל היום". והעבד
של היום, שקבל מרה על השעבוד, ודבר
גבוהה על "שויון" ועל "אחווה העמים",
על צדק ויושר וכו', וכו' — מסוגל דוקא
להתפטר, ואפילו למחרת שחרורו, ל"אדון"
עריץ ומדכא. הבז ומתנבז לכל האידיאלים.
שנלחם עבורם אתמול. ושלמה המלך אמר:
"תחת שלש רגוז ארץ... תחת עבד כי
ימלוד" (משלי ל'). ודברי הימים של
העמים השונים מלמדים אותנו, עד כמה
נכונות ומבוססות החששות האלו, שחששה
תורה: ובימינו אנו רואים, איך מתיחסים
העבדים — הפועלים המדוכאים, שתפסו
את השלטון לידיהם, ל"עבדיהם"
החדשים... ובנים לכל דברי ה"שויון".

הצדק והיושר, שה"ל מלאים בפיותיהם.
לפני עלותם למלוכה. ולכן הזהירה התורה
בכל העמר על זה, והעמידה את המצוה
הזאת ראשונה לאחר עשרת הדברות.
(מפי בני הרב הגאון ר' אלחנן שליט"א.
אב"ד דזלודוק, וכעת בירושלים ת"ו).

אחרי רבים להטות (כג. ב.)

הצדיק רבי יצחק זקל, הידוע בכינויו "הבעל שם ממכילשטאט", היה מפורסם
 כבר בגיל צעיר מאד כעילוי עצום.
 באחד הימים הגיעה השמועה על הילד המופלא לחצרו של הדוכס. רצה
 הדוכס לחזות בילד המופלא, משום כן הזמין אותו לבקר בארמון.
 ארמון הדוכס היה ארמון גדול מאד שהכיל אולמות וחדרים רבים. רצה
 הדוכס לנסות את הילד ואת חכמתו, לפיכך ציוה על עבדיו ומשרתיו לעזוב
 את הארמון. נראה - חשב בלבו הדוכס - אם ימצא הילד דרך כיצד להגיע
 אלי, בלא כל הדרכה במסדרונות הארמון.
 הגיע הילד לארמון ולא ידע כיצד ימצא את הדוכס. מכיון שפקח היה, הביט
 היטב סביבו והבחין, כי רק בחדר אחד הוילון סגור...
 סימן - חשב הילד בלבו - שהדוכס נמצא שם, וכך היה.
 איך מצאת אותי כה מהר? שאל הדוכס. והילד סיפר לו.
 ומה היית עושה - המשיך הדוכס ושאל - אילו היו המשרתים נשאים, וכל
 אחד מהם היה מנסה להטעות אותך ולומר לך שאני נמצא בחדר אחר?
 הייתי נוטה אחרי הרוב, השיב הילד.
 אם אתה נוטה אחרי הרוב - המשיך הדוכס ושאל - אם כן מדוע אתה יהודי?
 והרי היהודים - מיעוט הם בעולם?
 אדוני הדוכס - השיב הילד - כאשר אני רואה אותך יושב כאן לפני, בחדר
 זה, אפילו אם יבואו כל משרתיך ויאמרו לי כי מצוי אתה בחדר אחר, לא
 אאמין להם! שהרי אני רואה אותך כאן, ואין הוכחה גדולה מזו.
 אין ללכת אחרי הרוב אלא רק כאשר יש ספק ולא כאשר הדבר ברור.
 משום כך - המשיך הילד - יהודי אני! אף שהיהודים מיעוט, מפני שהיהדות
 היא האמת הברורה ואין כל ספק בכך!

הייתי נוטה
 אחרי הרוב
 ע"פ
 ח"א

מנת לקבל פרס כי זו אינה נקראת עבודה
 שלמה עבודה תמה. והכי נמי בנעשה
 ונשמע הוא דומה לה, דאין הכי נמי
 שהיה צריך להם לישראל תחילה לשמוע
 סדר עבודות והמצוות ואח"כ לעבוד, אמנם
 כוונת ישראל היתה כך, אפילו אם לא

היית נותן לנו שכר כמצווה ועושה אלא
 כמי שאינו מצווה דינו.

וזוהו סוד גדול שמלאכי השרת
 משתמשים בו, שהם אינם מקפידים
 לתשלום גמול, ועיקר המניע ידוע שבא
 מחמת דבר זה, שצדוק וביתוס נשתבשו
 במשנה זו, ולעולם היו מונים את ישראל
 (עין גאגות דר' נמן פרק ט"ו), ורבה השיב
 להרוא מינא (שנת דף פ"ט ע"ג) אגן סגין
 בשלימותא ועובדים לאל באהבה רבה וכו',
 אבל הנך אינשי דסגו בעלילותא ורוצים
 לעבוד על מנת לקבל פרס כתיב בהו וכו',
 ועיין עוד לעיל על זה בסדר יתרו (אות י"ג).

נמרא דשבת (דף פ"ט ע"ב) אמר ר'
 עקיבא בשעה שהקדימו ישראל
 נעשה לנשמע יצאתה בת קול ואמרה
 להם מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת
 משתמשים בו שנאמר ברכו ה' מלאכיו
 וכו' ברישא עושי והדר לשמוע ע"כ. קשה
 מובא דאך יתכן שיעשו קודם שישמעו
 אם לא ידעו מה לעשות, ומהו מי גילה
 לבני רז זה דמה רז שייך כאן, ועוד
 בסמוך (ס"ט ע"ג) במעשה דהרוא מינא מה
 שייך דסגין בשלימותא ובעלילותא וכו'.

וה"ל שאמרו במדרש (נמנדר רבה י"ג ע"ז)
 ועיין גאג קמא דף ל"ט ע"ב) על פסוק
 (יחזקאל כ"י"א) אשר יעשה אותם האדם וחי
 בהם, ישראל כהנים ולוים לא נאמר אלא
 האדם, לומר לך דאפילו גוי ועוסק בתורה
 הרי הוא ככהן גדול, אלא שאינם מקבלים
 שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו
 מצווה ועושה, ובפרק קמא דאבות (משנה
 ג') תנן אל תהיו כעבדים המשמשים על

ר"ס
 111111

2

ד"א ויאמר ה' מסיני בא כשנגלה המקום ליתן תורה
 לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות בתחילה הלך
 אצל בני עשו ואמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב
 בה אמר להם לא תרצח אמרו לפניו רבש"ע כל עצמו של אותו אביהם
 רוצח הוא שני והידים ידי עשו ועל כך הבטיחו אביו שנאמר (נחל'ית כ)
 על חרבך תחיה. הלך לו אצל בני עמון ומואב ואמ' להם מקבלים אתם
 את התורה אמרו לו מה כתוב בו אמר להם לא תנאף אמרו לפניו רבש"ע
 עצמה של ערוה להם היא שני ותהרן שתי בנות לוט מאביהם. הלך ומצא
 בני ישמעאל אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה
 אמר להם לא תגנוב אמרו לפניו רבש"ע כל עצמו אביהם לסטים היה
 שנא' והוא יהיה פרא אדם לא היתה אומה באומות שלא הלך ודבר ודפק
 על פתח' מה ירצו ויקבלו את התורה וכן הוא אומר (תהי' קח) יודוך
 ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך. יכול שמעו וקיבלו תל' (תהי' נג)
 ואתם לא תעשו ואומר (תהי' כ) ועשיתי באף ובחילה נקם את הגוי אשר
 לא שמעו עד אפילו שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח לא יכלו לעמוד
 בהם עד שפרקום ונתנום לישראל. משל לאחד ששילח את חמורו ואת
 כלבו לגורן והטעינו לחמורו לתך ולכלבו ג' סאים והיה החמור מהלך
 והכלב מלחית פרק ממנו סאה ונתנו על החמור וכן שני וכן שלישי אף
 כן ישראל קיבלו את התורה בפירושה ובדקדוקיה אף אותם ד' מצות
 שקיבלו עליהם בני נח לא יכלו לעמוד בהם עד שפרק' ונתנום לישראל
 לכך נאמר ויאמר ה' מסיני בא [ונח'ס קח] כשנגלה הקב"ה ליתן תורה

(7)

ס"ד

לפי דברך

(8)

נעשה ונשמע

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה
 ונשמע [שמות כ"ד ז'].

באחת מהעירות שנבחר הגאון רבי שמעון הכהן שקאפ זצ"ל לכהן ברבנות,
 השבת הראשונה שדרש היה פרשת יתרו פרשת קבלת התורה, ורבי שמעון פתח
 ואמר מהו הביאור ב"נעשה ונשמע"?

וביאר שב"נעשה ונשמע" כלולים כל סוגי המצוות, "נעשה" - רומז על המצוות
 שאין להם טעם, ו"נשמע" - רומז על המצוות שיש להם טעם, ששומעים
 ומבינים אותם, והנה המצוות שיש להם טעם והבנה, מקיימים אותם ביותר
 חשק והתלהבות מאחר שיודעים טעמם והבנתם, מאשר מצוות חוקיות, שהם
 גזירת הכתוב, מקיימים אותם בפחות התלהבות וחשק.

זהו שאמרו בני ישראל בקבלת התורה "נעשה ונשמע", שהם מקבלים על עצמם
 שיעשו המצוות החוקיות של "נעשה" באותו חשק והתלהבות כמו המצוות של
 "נשמע" שמבינים טעמם, וקבלו על עצמם לקיים את כל התורה כולה את כל
 המצוות, בין אם הם מבינים את הטעם להמצות או לא.

לאחר אותה השבת נצרך רבי שמעון לרגל ענין מסויים ללכת לבריסק ונפגש עם
 רבו מרן הגר"ח זצ"ל, ושאל אותו מרן הגר"ח: "רבי שמעון מה כבודו אמר
 בדרשה? ורבי שמעון אמר לו.

עיר חיים
 ע"פ